

СТАНОВИЩЕ

от проф. дфн Иван Станков

по конкурса за заемане на академична длъжност „доцент“

по специалност 2.1 Филология

(Българска литература от Освобождението до наши дни)

обявен в ДВ, бр. 100 от 15.12.2017 г.

Конкурсът за доцент по специалност 2.1 Филология (Българска литература от Освобождението до наши дни), обявен в ДВ, бр. 100 от 15.12.2017 г. за нуждите на катедра „Българска литература“ към факултет Славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“ е протекъл съобразно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане, както и в съответствие с Правилника на СУ. На конкурса се е явил един единствен кандидат, гл. ас. д-р Ноеми Стоичкова. От приложената към конкурса документация е видно, че кандидатката отговаря на всички условия по конкурса, има изискуемата нормативна натовареност в учебния процес, както и необходимите научни публикации.

Хабилитационният труд, с който Ноеми Стоичкова участва в конкурса, е монографичното изследване „Критически езици и идеологически полета. Фрагменти от едно столетие. 1878 – 1989“. Трудът се отваря с две въведения, едното с обща историческа перспектива върху българската критика, и едно – върху идеите на теоретичните школи по изследвания проблем. Основните две

части на труда са посветени на двата големи хронологични дяла от историята на българската критика. Първата – от Освобождението до средата на двайсети век, и втората – от 1944 до края на осемдесетте години на XX век. Има позовавания и върху възрожденския литературен живот, където реално започва битието на литературната критика като органично присъща част на литературния процес.

Като цяло изследването представлява неизчерпателна и сбита история на мисленето на критиката за самата себе си. Проследени са основните самооценки, дискусии и противопоставяния на възгледи за природата, задачите и ролята на критиката в цялостния литературен процес. Разгледани са идеите на различните естетически кръгове от първата половина на XX век. От втората половина на века са избрани списанията „Септември“ и „Пламяк“, като са проследени основните статии, дискусии и стенографирани разговори по въпросите на литературната критика.

Двете части имат различен характер. В първата преобладават акцентите с персоналистичен характер. Проследява се мисленото и написаното за критиката от д-р Кръстев, Боян Пенев, Вл. Василев, Г. Милев, Д. Благоев, Г. Бакалов и Т. Павлов (имената на авторите дори са изведени в заглавията на отделните подглави). Втората част на книгата е разделена между списанията „Септември“ и „Пламяк“ и проведените на техните страници през десетилетията дискусии, спорове и разговори, подчертани са разминаванията на конвенционалната, „импресионистичната“, структуралистката и академичната критика.

Изследването на д-р Ноemi Стоичкова не е първото, посветено на историята на българската литературна критика. Натрупванията по проблема

не са малко. Но то е първо в амбицията си да обхване по-цялостно от птичи поглед това, което критиката е написала за самата себе си - за миналото си, за настоящето си и за задачите, които трябва да разреши в рамките на националния литературен процес. Ако критиката е периметърът, в който една национална литература осъзнава себе си, то трудът на д-р Ноеми Стоичкова е опит да се види как критиката самоосъзнава самата себе си. Нещо като анатомично изследване на вътрешния кръг на кръвообращението, чрез който сърцето осигурява собствената си дейност. Това прави трудът уязвим, тъй като реалният критически живот се проявява не в авторефлексивните наблюдения на критиката, а именно в задължително прякото съотношение с художествения процес. Там, на терен, в критическата практика, в оценката, интерпретациите и историзирането на художествените факти тя проявява всички свои идеи и всичките си естетически концепции.

Но и дори при такава редукция на изследвания обект, материалът пак е твърде голям и трудът сам няколкократно напомня, че е в една или друга степен фрагментарен. Още повече, че в хронологическия обхват се поместват две съвършено различни исторически, социални и естетически епохи и преди всичко две взаимоизключващи се идеологически основи – плуралистичната от първата половина на века и тоталитарната от втората. При такава историческа огледалност и реципрочност, трудът изисква едно разгърнато осмисляне на техните основни кардинални различия. Най-вече защото новият период идва с идеята да заличи всичко негодно на новата идеология от една страна, а от друга - самата критика започва да чете конвенционално собственото си минало в услуга на идеологията. Сиреч, имаме радикално прекъсване на процесуалността в рамките на критиката, както и подмяна на

предишните разнородни функции с новата, главна, обслужваща по отношение на идеологията функция.

Пак по причина на редуцията, извън погледа на изследователката остава много важен елемент – активното, системно, силово участие на българската критика в установяването на социалистическия реализъм като „единствено правилен творчески метод“ в началото на втората половина на века и превръщането ѝ през този период реално във водеща част от литературния живот, превъзхождаща художествената практика. А основните критически текстове на Тодор Павлов, Панталей Зарев, Александър Обретенов, Стоян Каролев, Пенчо Данчев и преводите от съветските периодични издания са изнесени именно на „фронтната линия“, вестник „Литературен фронт“, който за мен необяснимо е заобиколен като изследователска територия. Там са, между другото, и ежегодните доклади за литературната критика по време на априлските литературни дискусии в продължение на повече от две десетилетия.

Аз лично в изложението бих спестил епизодичните прояви на академична иронична дистанция по повод отделни представители и кръгове от втората половина на века (по повод на импресионистичната критика например). Не трябва да се забравя, че нито една от значимите книги от този период, а такива има доста, не е минала без покровителството и благословията на поне част от тогавашната литературната критика. Че времената са били много трудни и че мнозина според силите и възможностите си са полагали усилия за запазване на престижния художествен облик на българската литература от този период. Това, разбира се, много по-добре личи в критическата практика на терена на художественото, която, за жалост остава извън предмета на изложението.

Според мен не е в интерес на читателя честата употреба на наклонени чертички и морфологични скоби, които често размиват еднозначния смисъл на изреченията и затрудняват линейното възприемане на текста. Забелязват се и библиографски пропуски.

Трудът се спира на почти всички важни критически самоосмисляния през ХХ век, отнасящи се до природата и задачите на литературната критика. Като цяло са създадени и добри, макар и пестеливи картини на литературния живот от двете половини на века през призмата на критическите случвания. Направен е преглед и на кратковременното седмично издание „Литературен критик“, което не е попадало във фокуса на досегашните изследвания.

Въпреки някои бележки, смятам че книгата на д-р Ноеми Стоичкова има качествата на един хабилитационен труд и аз ще подкрепя предложението на колегите да ѝ бъде присъдена академичната длъжност „доцент“.

Проф. д-р Иван Станков